

Nr 216.

Ankom till riksdagens kansli den 20 juni 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Driftbudgeten.

Sjätte huvudtiteln.

1:o) Nyanläggning av bygdevägar. Nyanläggning av ödebygdevägar. Byggnad av huvudvägar. Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar. I propositionen nr 281 har Kungl. Maj:t (bilaga 3, punkt 1, s. 95 och 96 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 12 maj 1944) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Under förevarande rubriker hava å driftbudgeten för nästa budgetår använts följande anslag, nämligen till nyanläggning av bygdevägar 2 000 000 kronor, till nyanläggning av ödebygdevägar 1 000 000 kronor, till byggande av huvudvägar 3 900 000 kronor och till förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar 1 700 000 kronor. Samtliga anslag avräknas mot automobilskattemedlen.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 16, jfr betänkandet s. 125—127 och 214—216) upptagit byggande av allmänna vägar på landet samt i städer och stadslänkande samhällen, där kronan är väghållare, med en sammanlagd byggnadskostnad av 93 700 000 kronor. Utredningen har beräknat det totala anslagsbehovet till 109 000 000 kronor efter tillägg av kostnader för marklösen m. m. (s. 214). Av sistnämnda belopp beräknas för nyanläggning av bygdevägar 24 000 000 kronor, för nyanläggning av ödebygdevägar 8 500 000 kronor, för byggande av huvudvägar 58 000 000 kronor samt för förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar 18 500 000 kronor.

Departementschefen har förklarat sig intet ha att erinra mot resultatet av utredningens beräkningar. De å beredskapsstat uppförda anslagen torde icke böra avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet.

Det har ej för utskottet varit möjligt att ingå i någon närmare prövning rörande avvägningen vare sig av de olika anslagen var för sig eller av deras storleksordning inbördes. Av utredningen framgår emellertid, att såsom riktigt torde vara, investeringsplanen för byggande av allmänna vägar på landsbygden omfattar huvudsakligen grusvägar, varemot beläggningar ingå i obetydlig omfattning och endast i samband med terrasseringsarbeten. Vid utväljandet av de arbetsobjekt, som skola komma till utförande, bör enligt utskottets mening tillses att de olika slagen av vägar bliva tillgodosedda så rättvist som möjligt.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

1) Nyanläggning av bygdevägar	kronor	8 000 000
2) Nyanläggning av ödebygdevägar	»	2 500 000
3) Byggande av huvudvägar	»	20 000 000
4) Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar	»	6 000 000

b) å allmän beredskapsstat III

1) Nyanläggning av bygdevägar	»	16 000 000
2) Nyanläggning av ödebygdevägar	»	6 000 000
3) Byggande av huvudvägar	»	38 000 000
4) Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar	»	12 500 000.

2:o) **Bidrag till byggande av vägar och gator.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 96 och 97) föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande av vägar och gator för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen *dels* å allmän beredskapsstat II 10 000 000 kronor, *dels ock* å allmän beredskapsstat III 22 000 000 kronor.

Å driftbudgeten för budgetåret 1944/45 hava till förevarande ändamål anvisats 2 000 000 kronor.

I sitt betänkande (Bilaga 16, jfr betänkandet s. 127—130 och 214—216) upptager *investeringsutredningen* ytterligare arbeten med byggande av vägar och gator i städerna, vilka beräknas draga en byggnadskostnad av 35 400 000 kronor. Utredningen uppskattar det erforderliga bidraget av statsmedel till i runt tal 32 000 000 kronor, vilket belopp föreslås skola upptagas å allmän beredskapsstat.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Bidrag till byggande av vägar och gator* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

- a) å allmän beredskapsstat II kronor 10 000 000
- b) å allmän beredskapsstat III » 22 000 000.

3:o) **Bidrag till byggande av enskilda vägar.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 97) föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande av enskilda vägar å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 3 000 000 kronor.

Till förevarande ändamål hava å driftbudgeten för nästa budgetår anvisats 1 200 000 kronor.

Investeringsutredningen har anfört bland annat följande.

Statsbidragen till byggande av enskilda vägar regleras av en särskild kungörelse (SFS 800/43).

Det statsbidrag, som för närvarande författningsenligt kan utgå, uppgår till högst 50 procent av den beräknade kostnaden, där anläggningen måste anses vara för väghållarna synnerligen betungande. Någon möjlighet att i särskilda fall ytterligare höja bidraget föreligger icke. En jämförelse med de bidrag, som kunna ställas till förfogande för s. k. skogsvägar, visar att bidrag kan utgå för skogsstamvägar med 50 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företaget samt för annan skogsväg med högst 40 procent av kostnaden. Dessutom finnes beträffande skogsvägar möjlighet att, då synnerliga skäl därtill föreligga, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall erhålla byggnadsbidrag med högst 75 procent av den godkända kostnaden för företaget. I skogsstyrelsens »Promemoria angående beredande av sysselsättning inom skogsbruket vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut», dagtecknad den 17 januari 1944, framhåller styrelsen, att vissa omständigheter kunna motivera högre bidrag. I syfte att stimulera planläggning i förväg av beredskapsarbeten, som anses önskvärda för att skapa en tillräcklig sysselsättningsreserv, har skogsstyrelsen funnit tilläggsanslaget böra vara gynnsammare än enligt de bestämmelser, som gälla för det ordinarie anslaget. Skogsägarna finge eljest ej tillräckligt intresse av att låta planlägga beredskapsarbeten. Med en förhöjning av bidragen skulle enligt styrelsens uppfattning vara förknippad skyldighet för markägaren att anlita anvisad lämplig arbetskraft ävensom skyldighet för bidragstagarna att slutföra företagen inom viss bestämd tid. Styrelsen föreslår sålunda, att statsbidrag må utgå till byggande av skogsstamväg med ett grundbelopp motsvarande högst 70 procent av den godkända kostnaden för företaget och till byggande av annan skogsväg med högst 60 procent. Dessutom skulle utöver grundbeloppet kunna beviljas ett tilläggsbelopp uppgående till högst 15 procent av kostnaden till enskild person, vilken för sin och sitt husfolks bärgning vore beroende av arbetsinkomster vid sidan av jordbruket, dock under förutsättning att han kunde antagas icke vara i stånd att utan tilläggsbeloppet utföra i företaget ingående arbete.

Förutsättningen för meddelande av byggnadsbidrag till skogsväg är, att nyttan av företaget kan beräknas minst motsvara kostnaden därför och att

sålunda de skogsvägar, som komma till utförande, i och för sig äro ekonomiskt lönsamma. Någon dylik lönsamhet, uppskattningsbar i penningar, kan i allmänhet icke beräknas föreligga beträffande enskild utfartsväg. Med hänsyn till att frågan om enskilda vägar är ett spörsmål av stor social räckvidd, finner utredningen skäl tala för att statsbidraget till enskilda vägar bör kunna uppgå till minst samma bidragsprocent som för skogsvägar och då närmast stamvägar. Ytterligare skäl tala dessutom för en viss höjning av statsbidraget. Under normala förhållanden hava väginressenterna tidigare i en viss icke obetydlig utsträckning kunnat fullgöra sin bidragsskyldighet i form av naturaprestationer av olika slag. För det fall däremot, att det enskilda vägföretaget ingår i en investeringsreserv och sålunda förutsättes komma till utförande under sådana förhållanden, att i stor utsträckning hänvisad arbetskraft kommer att tagas i anspråk, kommer detta att för väginressenterna kunna leda till kontanta utlägg för vissa prestationer, vilka eljest kunnat utföras av dem själva. Vidare ligger det i sakens natur, att under en arbetsmarknadskris strävan måste vara att placera största möjliga antal arbetare på varje särskilt arbetsobjekt, vilket har till följd en mer eller mindre påtaglig forcering av arbetet, en forcering som helt naturligt kommer att bidra till stegring av de kontanta utgifterna och även realkostnaderna.

Utredningen finner sålunda skäl föreligga för en viss temporär höjning av det författningsenliga statsbidraget och vill för sin del förordna, att statsbidraget efter behovsprövning må kunna utgå med samma bidragsprocent som av skogsstyrelsen föreslagits att gälla för skogsstamvägar.

Departementschefen har anfört följande.

Ehuru *investeringsutredningen* i betänkandet (Bilaga 16, jfr s. 136—138 och 214—216) utgått från en ordinarie medelsanvisning för ändamålet av 1 000 000 kronor, anser jag mig icke hava anledning att förordna ändring i utredningens förslag om uppförande å allmän beredskapsstat av ett anslag av 3 000 000 kronor till ifrågakvarande ändamål.

Jag ansluter mig till utredningens förslag om temporär höjning av statsbidraget till byggande av enskilda vägar. Därest riksdagen icke uttalar erinran däremot, torde Kungl. Maj:t böra äga fastställa bidragsgrunder i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag (betänkandet s. 214—216).

Utskottet.

Med hänsyn till den forcering av arbetet med anlåtande dessutom i större utsträckning än vanligt av lejd arbetskraft, som under en arbetsmarknadskris kan vara önskvärd, har det ansetts befogat med en höjning av statsbidraget utöver vad som normalt utgår. Härvid skulle tillämpas de bidragsnormer, som av skogsstyrelsen föreslagits gälla för skogsstamvägar. Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot vad sålunda föreslagits. I betraktande av angelägenhetsgraden har emellertid utskottet ansett, att av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget på 3 000 000 kronor 1 000 000 kronor böra uppföras på allmän beredskapsstat II. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Bidrag till byggande av enskilda vägar* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

- a) å allmän beredskapsstat II kronor 1 000 000
- b) å allmän beredskapsstat III » 2 000 000.

4:o) **Stensättning av vägar och gator. Byggande av broar. Vissa vägbeläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 97 och 98) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *R. Bergh m. fl.* (I: 349) och den andra inom andra kammaren av herr *O. W. Lövgren m. fl.* (II: 547), har hemställts, att för budgetåret 1944/45 å allmän beredskapsstat I, alternativt allmän beredskapsstat II, under sjätte huvudtiteln, punkt 4 (byggande av broar), upptages ett med 1,5 miljoner kronor förhöjt belopp.

Angående de skäl, som åberopats till stöd för nämnda yrkande, får utskottet hänvisa till motionen I: 349.

Departementschefen har anfört följande.

Å driftbudgeten för nästa budgetår hava anvisats till stensättning av vägar 1 000 000 kronor samt till byggande av broar 3 500 000 kronor. Något anslag för vägbeläggningar har icke anvisats eller äskats för nästa budgetår.

Beträffande investeringsreservens omfattning i förevarande delar torde jag få hänvisa till *investeringsutredningens* betänkande (Bilaga 16, jfr s. 130—135 och 214—216). Utredningen beräknar följande anslag vara erforderliga, nämligen till stensättning av vägar och gator 5 800 000 kronor, till byggande av broar 3 100 000 kronor samt till vissa vägbeläggningar 17 900 000 kronor.

Jag biträder utredningens förslag, att anslag till nämnda ändamål uppföras å allmän beredskapsstat med av utredningen angivna belopp. Därvid torde av brobyggnadsanslaget 1 000 000 kronor och av vägbeläggningsanslaget 11 500 000 kronor böra uppföras å allmän beredskapsstat II. Att ett jämförelsevis stort anslagsbelopp för sistnämnda ändamål föreslås till uppförande å beredskapsstat II betingas främst av att vägbeläggningarna i landet i stor utsträckning äro i sådant skick, att reparation av desamma måste komma till stånd så snart materialtillgångarna det möjliggöra.

Enligt vad som av investeringsutredningen påvisats har på grund av bristande tillgång på vägbeläggingsmaterial underhållet av de halvpermanenta beläggningarna under krigsåren eftersatts. I den mån råvarusituationen förbättras är det önskvärt, att deras istandsättning kan vara färdig innan trafiken åter kommer igång. Med hänsyn till vad sålunda och i övrigt av investeringsutredningen anförts vill utskottet tillstyrka de till vissa vägbeläggningar äskade, i och för sig till beloppen betydande anslagen å 11,5 respektive 6,4 miljoner kronor.

Även anslagen till broar och till vägars stensättning tillstyrkas av utskottet.

Vad beträffar den motionsvis berörda frågan om bro över Lule älv vid Bergnåset framgår av motionerna och för övrigt också av de iakttagelser utskottet gjort vid ett nyligen avlagt besök på platsen, att de nuvarande trafikförhållandena vid denna viktiga infart till själva Luleå äro mycket otillfredsställande. Den nuvarande färjan är uppenbarligen för liten för att ombesörja den även med nuvarande trafikrestriktioner mycket stora trafi-

Utskottet.

ken. Trots att färjan gjort i genomsnitt 95 enkelturer om dygnet hava, enligt vad utredningen visar, långvariga trafikstockningar icke kunnat undvikas. Höst och vår komme en period, då färjan icke kunde gå och isen icke bure trafiken och då allmänheten toge oförsvarliga risker vid passage över älven. Chefen för flygvapnet har i skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit en broförbindelses betydelse för Norrbottens nyinrättade flygbaskår, vilken är förlagd till Kallaxheden omkring 6 km söder om Bergnäset. Kostnaderna för broanläggningen beräknas emellertid till icke mindre än 9,3 miljoner kronor. Utan att nu kunna tillstyrka anslags anvisande för ändamålet och utan att överhuvud nu kunna taga närmare ståndpunkt till denna vittutseende brofråga, måste dock utskottet finna omständigheterna i detta fall vara sådana, att det kan vara befogat med ett nytt övervägande av brons angelägenhetsgrad i förhållande till andra broföretag inom länet.

Med återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

1) Byggande av broar	kronor	1 000 000
2) Vissa vägbeläggningar	»	11 500 000

b) å allmän beredskapsstat III

1) Stensättning av vägar och gator	»	5 800 000
2) Byggande av broar	»	2 100 000
3) Vissa vägbeläggningar	»	6 400 000;

II. att motionerna I 349 och II: 547 icke må av riksdagen bifallas.

5:o) **Bidrag till handelshamnar och farleder.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 98) föreslagit riksdagen att till Bidrag till handelshamnar och farleder för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen *dels* å allmän beredskapsstat II 1 000 000 kronor, *dels ock* å allmän beredskapsstat III 9 000 000 kronor.

Till förevarande ändamål hava å driftbudgeten för nästa budgetår anvisats 250 000 kronor.

Investeringsutredningen föreslår i sitt betänkande (Bilaga 18, jfr betänkandet s. 143—149 och 217—218), att ett anslag av 10 000 000 kronor måtte för ändamålet upptagas å allmän beredskapsstat. Beträffande den närmare motiveringen torde få hänvisas till betänkandet.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till handelshamnar och farleder* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II	kronor	1 000 000
b) å allmän beredskapsstat III	»	9 000 000.

6:o) **Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder. Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 98) föreslagit riksdagen att å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen till Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder 1 700 000 kronor och till Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar 3 500 000 kronor.

Departementschefen har hänvisat till vad *investeringsutredningen* i denna del anfört i sitt betänkande (Bilaga 19, jfr betänkandet s. 149—152 och 218—219).

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

- | | |
|---|------------------|
| 1) Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder | kronor 1 700 000 |
| 2) Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar | » 3 500 000. |

7:o) **Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 98—99) föreslagit riksdagen att till Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen *dels* å allmän beredskapsstat II 3 000 000 kronor *dels ock* å allmän beredskapsstat III 17 000 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *T. Nilsson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 545) har hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts i proposition nr 281 upptagna förslag att till bidrag till vatten- och avloppsledningar för budgetåret 1944/45 bevilja *dels* å allmän beredskapsstat II 3 000 000 kronor och *dels* å allmän beredskapsstat III 17 000 000 kronor, men att riksdagen samtidigt i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning angående en utvidgning och förenkling av den ifrågavarande förbättringsverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med de linjer, som i motionen angivits.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för nämnda yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Under rubriken *Investeringsplan* för vissa kommunala och enskilda arbeten upptager *investeringsutredningen* i sitt betänkande (Bilaga 24, jfr betänkandet s. 188—189 och 226—246) bland annat arbeten med vatten- och avloppsledningar. Utredningen beräknar, att investeringsplanen i denna del under budgetåret 1944/45 kan tagas i anspråk till omkring 40 procent motsvarande en kostnadssumma av 65 000 000 kronor, varav omkring 36 000 000

kronor belöpa på samhällen med mindre än 10 000 invånare och återstoden på större samhällen.

Vid beräkningen av anslagsbehovet har utredningen utgått från att statsbidrag skulle komma att utgå till arbeten i samhällen med mindre än 10 000 invånare enligt i betänkandet till huvuddragen angivna grunder, vilka föreslås försöksvis tillämpade under ett år. Utredningen har dock icke för statsbidrags beviljande förordat någon ovillkorlig gräns i fråga om invånarantalet utan räknat med att bidrag i undantagsfall skulle kunna utgå även till anläggningar i större tätorter. Utredningen har vidare förutsatt, att viss teknisk personal anställs i mån av behov för investeringsplanens genomförande. Från dessa utgångspunkter har utredningen uppskattat medelsbehovet till 20 000 000 kronor.

Departementschefen har för sin del anfört följande.

Jag har för min del i huvudsak icke något att erinra mot utredningens beräkningar och förslag. Jag är dock icke beredd att nu taga ställning till frågan om gränsdragningen mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och egnahemsstyrelsens befogenhet, såvitt angår handläggningen av statsbidragsärenden beträffande anläggningar av mindre omfattning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande träffa avgörande i denna fråga.

Därest riksdagen icke finner anledning till erinran däremot, torde Kungl. Maj:t böra äga meddela bestämmelser beträffande statsbidrag till arbeten av här ifrågavarande art i huvudsak enligt de grunder, som angivits av investeringsutredningen med den modifikation, som kan följa av en ytterligare prövning av handlägningsfrågan, att försöksvis tillämpas under budgetåret 1944/45. Av de erforderliga medlen torde 3 000 000 kronor böra anvisas å allmän beredskapsstat II för att möjliggöra igångsättande av planeringsarbeten, uppbyggande av nödig personalorganisation och andra förberedande åtgärder samt igångsättande av vissa särskilt angelägna anläggningsarbeten i den mån materialtillgångarna och arbetsmarknadsläget det tillåta.

Utskottet.

Alltmera erkänd är vattenförsörjningens och de sanitära anläggningarnas betydelse ej endast för de med landets industrialisering till antal och omfång växande tätorterna utan också för den egentliga landsbygden. Detta framträder ej minst då det gäller att bereda den kvinnliga landsbygdsbefolkningen lättnad i dess alltjämt tunga arbete. Särskilt trängande är behovet utav avloppsledning. Deras anläggning börjar efter hand med den växande hygien vara ett alltmera elementärt krav, för vilket realiserande det allmännas bistånd med särskild styrka framstår som alltmer berättigat.

I ett land som Sverige med dess spridda bebyggelse måste självfallet de för ifrågavarande vatten- och avloppsledningar erforderliga kapitalutläggningen i många fall bliva betydande. Anläggningskostnaderna påverkas också av terrängens beskaffenhet, vattentillgången och avloppsförhållandena. Enligt en av egnahemsstyrelsen år 1943 gjord, på 1938 års priser grundad undersökning skulle vatten och avloppsledningarna för den egentliga landsbygden utom tätorterna kunna uppskattas till cirka 360 000 000 kronor. Inräknas även de tätorter, som ännu icke äro försedda med vatten och avloppssystem, torde totalkostnaden komma att överstiga 500 000 000 kronor, en summa som

med reservation för dess riktighet anföres allenast för att söka ge en uppfattning om ifrågavarande kostnaders storleksordning.

Statsbidrag för ändamålet har hittills lämnats dels genom egnahemsnämnderna i samband med understöd till förbättring av landsbygdens bostäder dels ock genom arbetsmarknadskommissionen, tidigare arbetslöshetskommissionen, till större kommunalanläggningar.

Investeringsutredningens nu framlagda förslag innebär i korthet, att ombesörjandet av vatten- och avloppsanläggningar för enstaka eller ett fåtal, högst fyra, lägenheter tills vidare som hittills skall handhavas i samband med den allmänna bostadsförbättringsverksamheten genom egnahemsnämnderna. För anläggningar, gemensamma för fem eller flera lägenheter, skulle hädanefter lämnas bidrag genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som därvid skulle samarbeta med distriktsingenjörer, ställda till länsstyrelsernas förfogande.

I motionen framhålles, att vatten- och avloppsförbättringarna på varje ort eller bebyggelseområde för sig och därmed hela riket böra omfatta en så stor del som möjligt av de med sådana anläggningar hittills ej tillgodosedda lägenheterna, vadan det vore önskvärt att en generalplanering föreginge de olika särskilda anläggningarnas planering. Enligt motionärernas tanke borde huvudprincipen för utlämningen av erforderliga statsbidrag vara den, att ett visst grundbidrag utan behovsprövning utgår till alla med ett visserligen icke till penningvärdet men väl till bruksvärdet för alla lika belopp, nämligen i form av fritt, av staten inköpt och tillhandahållet material för ledningar och installationer. I den sannolikt ganska begränsade utsträckning så befundes erforderligt borde emellertid kompletterande kontanta bidrag kunna lämnas dels till särskilt behövande lägenhetsinnehavare, dels till utförande av sådana kostnadskrävande brunnsförbättringar, vilka av hygieniska skäl behövde genomföras i samband med den övriga anläggningen.

Erinras må hurusom 1943 års riksdag redan framhållit angelägenheten av att bestämmelser snarast komma till stånd om statsunderstöd ej endast för enstaka vatten- och avloppsanläggningar, utförda i samband med övrig bostadsförbättring, utan jämväl till gemensamma ledningsföretag.

Såsom utskottet tidigare haft anledning framhålla måste det anses mindre rättvist att graden av den rådande lokala arbetslösheten skall vara bestämmande för möjligheterna att erhålla statens finansiella medverkan för dylika för hela samhällets framtid betydelsefulla anläggningar. Det är överhuvud alltmer uppenbart, att ifrågavarande ej endast tekniskt och ekonomiskt utan även statsfinansiellt vittutseende samhällsreform kräver en omsorgsfull planläggning, vid vilken böra tillgodogöras de erfarenheter som vunnits under försöksåren. Vad angår det förslag som nu i sådant avseende av investeringsutredningen framlagts har någon slutlig ståndpunkt till detsamma ej tagits av Kungl. Maj:t. Enligt investeringsutredningens mening skulle förevarande statsbidragsfrågor göras beroende av och upptagas till behandling i samband med viss planerad översyn av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens organisa-

tion. Utskottet måste finna en dylik sammankoppling av dessa sanitärt och socialt liksom också ekonomiskt synnerligen vittutseende problem med ett sådant från desamma helt avskilt organisatoriskt spörsmål vara mindre lämplig.

I likhet med departementschefen är emellertid ej heller utskottet berett att taga ställning till hithörande organisationsfråga lika litet som till de olika uppslag, vilka framförts i motionen. Enligt utskottets mening böra hithörande spörsmål göras till föremål för en fortsatt utredning, vilken såsom motionsvis påyrkats torde böra fullbordas skyndsamt. Erinras må att redan före kriget väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg sig ha anledning allvarligt framhålla betydelsen av att statsmakterna ej försutte möjligheterna att bringa utvecklingen i detta avseende att följa ändamålsenliga riktlinjer med exempelvis gemensam planläggning under statlig medverkan av vattenförsörjningen för större områden. Ofrånkomlig vore i många fall en dylik statlig medverkan för att hindra föroreningen av vattendragen. Utan att i övrigt nu angiva några allmänna riktlinjer för utredningen vill utskottet i vissa detaljavsseenden anföra följande.

Vad först angår den organisation, som kan befinnas vara den lämpligaste, bör ej förbises den praktiska förfarenhet egnahemsnämnderna besitta i fråga om bebyggelse- och planlägningsfrågor. Enligt utskottets mening synes det därför vara förtjänt att undersökas, huruvida ej dessa nämnder böra medverka vid vatten- och avloppsfrågornas handläggning även när det gäller större företag än de för fyra lägenheter.

En av lantbruksstyrelsen med avseende å avloppsledningarnas anläggning framförd synpunkt, som förtjänar uppmärksammas, är att för jords torrläggning utförda eller planerade ledningar också kunna användas som kloakledningar. Statsbidrag utgår emellertid för närvarande endast till den del av kostnaden, som belöper på jordbruksintresset. Måhända kunde en praktisk form för beaktande av ledningens samhällshygieniska värde vara att bidragsgivningen också utsträcktes till att motsvara åtminstone viss del av kostnaderna för anläggningen i dess egenskap av kloakledning.

Till den i motionen berörda frågan om statlig centraliserad upphandling av rör och annat för anläggningarna erforderligt material har utskottet ej kunnat taga ställning, men utskottet finner frågan förtjänt att närmare uppmärksammas, närmast av statens industrikommission och kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering.

En i motionen påvisad organisatorisk brist är för närvarande, att anslutningen till och därmed också den lämpliga planläggningen av ett vattenledningsföretag är beroende på de enskilda därav berörda fastighetsägarnas villighet att ingå i företaget. Enligt vad utskottet från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtat plägar det ofta vara så, att vissa fastighetsägare först så småningom ansluta sig till företaget, som emellertid plägar redan från början få så tilltagas, att en dylik senare anslutning är möjlig. För vattenavledningsföretag, föreligger, jämlikt 8 kap. vattenlagen, rättslig förpliktelse gå med i företaget. Även hälsovårdsstadgan innehåller bestämmelser för

dylika företag. Det kan måhända förtjäna övervägas i vad mån även anslutningen till vattenledningsföretag kan behöva rättsligen regleras.

Något som också självfallet bör undersökas är till sist i vad mån de statliga åtgärderna på området kunna inriktas på upplysningsverksamhet, rådgivning och annan hjälp till självhjälp. Det har under ärendets förberedande behandling med rätta från vissa länsstyrelser framhållits, att de otillfredsställande vatten- och avloppsförhållandena inom riket ofta bottnade i okunnighet samt desslikes oföretagsamhet och en allmän benägenhet att fasthålla vid vad som vore gammalt och vant.

Vad angår de begärda anslagen vill utskottet med beaktande av hithörande företags stora lämplighet som sysselsättningsobjekt under allmän eller lokal arbetslöshet tillstyrka dessa anslag.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

1) å allmän beredskapsstat IIkronor 3 000 000,

2) å allmän beredskapsstat III » 17 000 000;

b) i anledning av motionen II: 545 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående en utvidgning av ifrågavarande verksamhet med beaktande att den anpassas även efter mera normala förhållanden men samtidigt sker i administrativt enklast möjliga former.

8:o) **Underhåll av vissa historiska byggnader m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, s. 99 och 100) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Underhåll av vissa historiska byggnader m. m.* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 150 000 kronor.

9:o) **Iståndsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 101) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Iståndsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 218 000 kronor.

10:o) **Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 101 och 102) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 99 000 kronor.

11:o) **Vissa byggnadsarbeten å Ulriksdals slott.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 102) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten å Ulriksdals slott* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 34 000 kronor.

Kapitalbudgeten.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

12:o) **Posthusbyggnad i Äppelviken i Stockholm. Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping. Posthusbyggnad i Huskvarna. Posthusbyggnad i Skellefteå. Posthusbyggnad i Storuman. Ombyggnad av posthuset i Luleå.** Kungl. Maj:t har (bilaga 12, s. 221 och 222 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 12 maj 1944) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat III.

Till byggnader för postverkets räkning hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats tillhopa 5 616 000 kronor.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 8, jfr betänkandet s. 37—49 och 205—206) föreslagit, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår måtte upptagas förenämnda sex byggnadsföretag, kostnadsberäknade till sammanlagt 2 560 000 kronor.

Utskottet. Enligt vad generalpoststyrelsen påvisat föreligger det ett oavvisligt behov av förbättrade och utökade postlokaler på ett stort antal platser, där lokalfrågan icke förväntas kunna tillfredsställande lösas genom förhyrning.

Med hänsyn härtill och under hänvisning till den utförliga motivering som av investeringsutredningen åberopats för vart och ett av ifrågavarande byggnadsarbeten får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

- | | | |
|--|--------|----------|
| 1) <i>Posthusbyggnad i Äppelviken i Stockholm</i> | kronor | 750 000 |
| 2) <i>Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping</i> | » | 200 000 |
| 3) <i>Posthusbyggnad i Huskvarna</i> | » | 375 000 |
| 4) <i>Posthusbyggnad i Skellefteå</i> | » | 875 000 |
| 5) <i>Posthusbyggnad i Storuman</i> | » | 180 000 |
| 6) <i>Ombyggnad av posthuset i Luleå</i> | » | 180 000. |

13:o) **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 222), som avser anskaffning huvudsakligen av motorfordon och elektriska plattformsvagnar, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 1 000 000 kronor.

Telegrafverket.

14:o) **Vissa telefonstationsbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 222—224) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Till stations- och förrådsbyggnader för telegrafverket hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats sammanlagt 1 570 000 kronor.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 9, jfr betänkandet s. 54—68 och 206—207) upptagit rubricerade 22 byggnadsföretag såsom investeringsreserv för telegrafverkets byggnader. Den sammanlagda byggnadskostnaden har beräknats till 7 050 000 kronor.

Departementschefen har intel haft att erinra mot upptagandet av dessa arbeten å allmän beredskapsstat. Av byggnadsföretagen syntes telefonstationsbyggnaderna i Gustavsberg, Saltsjöbaden och Värnamo vara av den art, att de borde upptagas å beredskapsstat II.

Av utredningen framgår att telefonstationernas utrustning på ett stort antal platser är omodern och försliten samt att stationerna dessutom äro i det närmaste fullbelagda. I samband med den övergång till automatisk drift, som därför planeras, erfordras i allmänhet ombyggnad av stationsfastigheten eller nybyggnad av densamma i samband med dess förflyttning till ur automatiseringssynpunkt gynnsammare plats.

Med åberopande i övrigt av de utförliga motiveringar, som investeringsutredningen anfört för vart och ett av ifrågavarande, i samråd med telegrafstyrelsen tillkomna förslag, får utskottet tillstyrka desamma. Vad angår telefonstationsbyggnaden i Hagfors torde densamma dock, enligt vad som för utskottet upplysts, vara av en sådan angelägenhetsgrad att den bör upptagas på allmän beredskapsstat II.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

- 1) *Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg*. . . kronor 270 000
- 2) *Telefonstationsbyggnad i Saltsjöbaden* » 25 000

Utskottet.

3)	Telefonstationsbyggnad i Värnamo ..	kronor	315 000
4)	Telefonstationsbyggnad i Hagfors	»	370 000
b) å allmän beredskapsstat III			
1)	Telefonstationsbyggnad i Viggbyholm	»	110 000
2)	Telefonstationsbyggnad i Enköping ..	»	315 000
3)	Telefonstationsbyggnad i Katrineholm	»	360 000
4)	Telefonstationsbyggnad i Borgholm ..	»	300 000
5)	Telefon- och överdragsstationsbyggnad i Vimmerby	»	315 000
6)	Tillbyggnad av telegrafverkets stations- fastighet i Västervik	»	225 000
7)	Telefonstationsbyggnad i Ystad	»	440 000
8)	Telefonstationsbyggnad i Klippan	»	475 000
9)	Telefonstationsbyggnad i Skara	»	425 000
10)	Telefonstationsbyggnad i Sunne	»	300 000
11)	Telefonstationsbyggnad i Arboga	»	310 000
12)	Tillbyggnad av telegrafverkets stations- fastighet i Ljusdal	»	100 000
13)	Telefonstationsbyggnad i Sollefteå	»	375 000
14)	Tillbyggnad av kontorsbyggnad i Ny- näshamn	»	500 000
15)	Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norrköping	»	420 000
16)	Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Örebro	»	420 000
17)	Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle	»	420 000
18)	Förråds- och kontorsbyggnad i Västan- fors	»	260 000.

15:o) **Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 224 och 225) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag på allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende hava å riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisats 40 050 000 kronor. Vidare har årets riksdag anvisat 19 950 000 kronor för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Departementschefen har anfört följande.

I sitt betänkande (Bilaga 9, jfr s. 52—54 och 206—207) upptager *investeringsutredningen* arbeten av här ifrågavarande slag till ett sammanlagt belopp av 14 400 000 kronor.

Av dessa arbeten torde i enlighet med investeringsutredningens förslag följande böra med här angivna belopp bekostas med telegrafverkets driftmedel:

	Kronor
Allmänna fortskridande arbeten	4 000 000
Linje- och nätarbeten	1 000 000
Nya landskablar	900 000
Linje- och nätarbeten på grund av järnvägselektrifieringar	400 000
Summa kronor	6 300 000

Beträffande disposition av telegrafverkets driftmedel för angivna ändamål torde Kungl. Maj:t i förekommande fall böra meddela beslut genom fastställande av tillägg till telegrafverkets ordinarie driftkostnadsstater.

Återstående arbeten belöpa sig till 8 100 000 kronor. I anslutning till grunderna för den i år genomförda omläggningen av kapitalbudgeten torde i anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende böra inräknas ett belopp av 1 500 000 kronor, som av investeringsutredningen hänförs till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Med anslaget till fortsatt utveckling av statens telegraf- och telefonväsende skulle då bestridas följande arbeten, nämligen

	Kronor
Linje- och nätarbeten	1 300 000
Nya landskablar	2 500 000
Ny rikskabel Stockholm—Enköping—Västerås—Riddarhyttan ..	300 000
Summa kronor	4 100 000

Arbetet med den nya rikskabeln, vilket sammanhänger med västeråsbanans elektrifiering, varom jag framlägger förslag senare i dag, bör upptagas å beredskapsstat II. Övriga arbeten torde böra hänföras till beredskapsstat III.

Anslaget till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten kommer vid detta ståndpunktstagande att omfatta allenast arbeten med förbättring av landsbygdens telefonförhållanden för en beräknad kostnad av 4 000 000 kronor. Sistnämnda arbeten böra upptagas å beredskapsstat III.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende

kronor	300 000
--------	---------

b) å allmän beredskapsstat III

1) <i>Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende</i>	»	3 800 000
2) <i>Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten</i>	»	4 000 000.

Statens järnvägar.

Departementschefen har inledningsvis anfört följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (s. 92) medtagit ett antal företag avsedda att bekostas av underhållsmedel. Dessa arbeten hava förtecknats i Bilaga 10 till betänkandet under rubriken Driftkostnadsstaten och beräknas draga en sammanlagd kostnad av 4 600 000 kronor.

Beträffande disposition av medel för angivna ändamål torde Kungl. Maj:t i förekommande fall böra meddela beslut genom fastställande av tillägg till de ordinarie driftkostnadsstaterna.

I investeringsreserven har utredningen upptagit ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten till ett sammanlagt belopp av 24 725 000 kronor. Härav belöpa sig arbeten för 18 440 000 kronor på investeringar, till vilka medel föreslås anvisade jämväl under annan anslagsrubrik å beredskapsstaten. I det följande har sistnämnda belopp, vilket enligt tidigare gällande regler bort anvisas av förnyelsefondsmedel, uppdelats på de särskilda ändamålen och inräknats i respektive anslag. Det för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten erforderliga anslaget har i överensstämmelse härmed minskats till 6 285 000 kronor.

16:o) Spåranordningar. Gångbroar och gångtunnlar. Vissa bangårdsarbeten. Tegelbackens reglering. Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 226) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Till gångbroar och gångtunnlar hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 150 000 kronor. I övrigt hava anslag till förevarande ändamål icke anvisats eller äskats för nästa budgetår.

Departementschefen har anfört följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr betänkandet s. 70—75 och 207—209) under rubrikerna Gångbroar och gångtunnlar, Bangårdsombyggnader och spårutvidgningar m. m., Arbeten avseende plattformar, lastkajer, vägar, plattformstak m. m., Diverse arbeten samt Tegelbackens reglering upptagit investeringsobjekt för sammanlagt 9 800 000 kronor. En specifikation av arbetena återfinnes i bilagan 10 (nr 1—29 och 66—69). Medel till de bland dessa arbeten upptagna nya stationshusen i Stuvsta och Floby (nr 1 och 22) böra anvisas under anslagsrubriken Husbyggnader med 100 000 kronor respektive 200 000 kronor. Härigenom minskas anslagsbehovet under förevarande rubriker med motsvarande belopp till sammanlagt 9 500 000 kronor.

Efter närmare prövning av investeringsutredningens förslag har jag funnit arbetena böra fördelas å beredskapsstat II och III enligt följande sammanställning (siffrorna inom parentes hänvisa till motsvarande nummer i tabellbilagan 10 till betänkandet).

	Allmän beredskaps- stat II kronor	Allmän beredskaps- stat III kronor
1. Spåranordningar [8—21, 22 (delvis), 23—27]	2 400 000	3 200 000
2. Gångbroar och gångtunnlar [1 (delvis), 2—7] ..		1 500 000
3. Vissa bangårdsarbeten [28, 29, 66—68]		1 400 000
4. Tegelbackens reglering [69]	1 000 000	
	Summa kronor 3 400 000	6 100 000.

Utskottet tillstyrker de här äskade anslagen och hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

- | | |
|-------------------------------------|------------------|
| 1) Spåranordningar | kronor 2 400 000 |
| 2) Tegelbackens reglering | » 1 000 000 |

b) å allmän beredskapsstat III

- | | |
|--|--------------|
| 1) Spåranordningar | » 3 200 000 |
| 2) Gångbroar och gångtunnlar | » 1 500 000 |
| 3) Vissa bangårdsarbeten | » 1 400 000. |

17:o) **Fortsatt anläggning av dubbelspår. Ny tunnel mellan Tomtebodas och Hagalund. Linjeomläggningar. Anordnande av nya grusgropar.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 227) föreslagit riksdagen att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hava anvisats till Fortsatt anläggning av dubbelspår 14 000 000 kronor och till Ny godstågsförbindelse i Göteborg 1 200 000 kronor.

Under det att järnvägsstyrelsen tidigare ansett, att dubbelspåret Stockholm—Göteborg och Katrineholm—Malmö borde färdigställas i sin helhet, innan dubbelspår påbörjades å andra bandelar, har styrelsen numera ansett det böra övervägas, huruvida icke delsträckor av vissa andra linjer böra förses med dubbelspår före vissa delsträckor å förstnämnda huvudlinjer. I en i investeringsutredningens betänkande intagen tabell hava de linjedelar, å vilka dubbelspårsbyggnader ifrågasatts, angivits i ungefärlig angelägenhetsordning från järnvägsstyrelsens synpunkt.

Departementschefen har på denna punkt yttrat följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr betänkandet s. 75—80 och 207—209) upptagit arbeten hänförliga till dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar för sammanlagt 28 485 000 kronor.

Av sagda belopp hänföra sig 23 000 000 kronor till fortsatt anläggning av dubbelspår. Härav torde 1 500 000 kronor böra anvisas å beredskapsstat II för att möjliggöra igångsättande av dubbelspårsarbeten å bandelen Alby—

Ånge—Bräcke, därest arbetsmarknadsläget det medgiver eller påkallar. I övrigt synas medel till de i investeringsreserven upptagna arbetena av detta slag böra anvisas å beredskapsstat III.

Den föreslagna nya tunneln mellan Tomtebodas och Hagalunds synes vara av den angelägenhetsgrad, att den bör upptagas å beredskapsstat II. Anslag till linjeomläggningar och anordnande av nya grusgropar torde böra anvisas å beredskapsstat III med 3 475 000 kronor respektive 350 000 kronor. Medel för återstående behov — dessa avse dränerings- m. fl. arbeten — torde böra anvisas under rubriken Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innefattar bland annat dubbelspårsanläggningar till ett så högt belopp som 23 miljoner kronor. Med beaktande av att de terrasseringsarbeten, som ingå i dessa anläggningar, utgöra synnerligen lämpliga sysselsättningsobjekt i fall av arbetslöshet har utskottet ansett sig böra tillstyrka nämnda anslagsbelopp. Ej heller i övrigt har Kungl. Maj:ts förslag givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

1) Fortsatt anläggning av dubbelspår . . .	kronor	1 500 000
2) Ny tunnel mellan Tomtebodas och Hagalund	»	1 000 000

b) å allmän beredskapsstat III

1) Fortsatt anläggning av dubbelspår . . .	»	21 500 000
2) Linjeomläggningar	»	3 475 000
3) Anordnande av nya grusgropar	»	350 000.

18:o) **Diverse åtgärder för spårförstärkning.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 227 och 228) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra 1 000 000 kronor å allmän beredskapsstat II och likaledes 1 000 000 kronor å allmän beredskapsstat III.

För detta ändamål häva å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 200 000 kronor.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 80 och 209) upptagit ytterligare sådana arbeten för 2 000 000 kronor.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Diverse åtgärder för spårförstärkning* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II	kronor	1 000 000
b) å allmän beredskapsstat III	»	1 000 000.

19:o) **Skenfria vägkorsningar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, s. 228) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skenfria vägkorsningar m. m.* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 200 000 kronor.

20:o) **Bostadshus. Stationshus m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 9, s. 228) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Departementschefen har anfört följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 70—75 och 209) under rubrikerna Uppförande av nya bostadshus och Förbättring av byggnadsbeståndet i fråga om stationshus, överliggningshus, lokstallar och driftverkstäder m. m. upptagit investeringsobjekt för sammanlagt 7 200 000 kronor. En specifikation av arbetena återfinnes i tabellbilagan 10 till betänkandet (nr 30 och 33—65). Såsom jag i det föregående anfört torde jämväl anslag till nya stationshus i Stuvsta och Floby böra anvisas i förevarande sammanhang med 100 000 kronor respektive 200 000 kronor.

Å beredskapsstat II torde böra uppföras ett belopp av 100 000 kronor, avseende det i specifikationen under nr 30 upptagna byggnadsföretaget. Återstående belopp bör upptagas å beredskapsstat III.

Investeringsutredningen har, enligt vad den erinrat (s. 74), ej kunnat upptaga förbättringar av järnvägspersonalens tjänstebostäder i en ur bostadsförsörjningssynpunkt önskvärd utsträckning. Anledningen härtill har varit behovet av en utredning rörande en rationalisering av hithörande arbeten i syfte också att nedbringa kostnaderna. För egen del vill utskottet vitsorda behovet av en dylik utredning.

Vad angår de här äskade båda anslagen tillstyrker utskottet desamma. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

Bostadshus kronor 100 000

b) å allmän beredskapsstat III

Stationshus m. m. » 7 400 000.

21:o) **Telefonanläggningar och kabelarbeten.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 229) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Telefonanläggningar och kabelarbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 1 200 000 kronor.

Utskottet.

22:o) **Anläggningar för elektrisk tågdrift.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 229) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 3 625 000 kronor.

Utskottet. Ifrågavarande anslag till omformaranläggningar m. m. avser i huvudsak att i mån av behov bereda arbetstillfällen åt därav berörda industrier. Med erinran härom får utskottet tillstyrka anslaget. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anläggningar för elektrisk tågdrift* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 3 625 000 kronor.

23:o) **Ny marketenteribyggnad i Notviken. Magasinsbyggnad i Örebro. Tillbyggnad av vagnverkstaden i Bollnäs.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 229—230) hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

Ny marketenteribyggnad i Notviken kronor 150 000

b) å allmän beredskapsstat III

1) *Magasinsbyggnad i Örebro* » 225 000

2) *Tillbyggnad av vagnverkstaden i Bollnäs* » 100 000.

24:o) **Elektrifiering av linjen Lund—Kävlinge—Landskrona med Landskrona—Billeberga. Elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla. Förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan med bilinjer.** Kungl. Maj:t har (punkt 13, s. 230 och 231) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III.

Å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hava till elektrifiering av linjen Östersund—Storlien anvisats 8 500 000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 84—89 och 209) upptagit två elektrifieringsarbeten, nämligen dels å linjerna Lund—Kävlinge—Landskrona och Landskrona—Billeberga, dels å linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla. Kostnaderna för dessa arbeten hava beräknats till 6 000 000 kronor respektive 28 030 000 kronor, av vilka belopp hela det förstnämnda och 12 000 000 kronor av det sistnämnda beräknas falla på budgetåret 1944/45. Vidare hava upptagits vissa för en blivande elektrifiering erforderliga banförbättringsarbeten å ostkustbanan med bilinjer, vilka arbeten kunna utföras före och fristående från elektrifieringen. Sistnämnda arbeten beräknas draga en kostnad av 5 000 000 kronor.

Utredningen har härvid utgått från att anslag för elektrifiering av linjen Stockholm (Tomtebodavägen)—Tillberga—Köping skulle komma att äskas såsom ordinarie investeringsanslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår. Förslag härom framlägger jag senare denna dag. Anslaget till förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan med bilinjer torde böra hänföras till beredskapsstat II.

Mot investeringsutredningens nu förevarande förslag har jag intet att erinra. Under nästföljande punkt upptager jag frågan om upptagande å beredskapsstaten av anslag till vissa förberedande arbeten för ytterligare ett elektrifieringsföretag.

Ur arbetsmarknadssynpunkt erbjuder, såsom investeringsutredningen erinrat, banelektrifiering god sysselsättning för industrien genom beställning av elektrisk utrustning och lokomotiv. Däremot medför den relativt få arbetstillfällen för grov- och byggnadsarbetare. Sistnämnda arbetstillfällen inskränka sig till dem, som äro förenade med erforderliga kurvomläggningar, linjeförbättringar och övriga av elektrifieringen betingade bantekniska standardhöjningar ävensom till arbete med stolpresning.

Ur sysselsättningssynpunkt äro alltså de förberedande arbetena för ostkustbanans elektrifiering mest värdefulla, och utskottet tillstyrker det för detta ändamål begärda anslaget. Med hänsyn till den betydelse elektrifieringsarbetena också ha såsom ett led i järnvägsväsendets hållande på en tidsenlig standard får utskottet tillstyrka även de båda övriga anslagsbeloppen. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

a) å allmän beredskapsstat II

Förberedande arbeten för elektrifiering

av ostkustbanan med bilinjer kronor 5 000 000;

b) å allmän beredskapsstat III

1) *Elektrifiering av linjen Lund—Kävlinge—Landskrona med Landskrona—Billeberga*

» 6 000 000

2) *Elektrifiering av linjen Varberg—*

Borås—Herrljunga—Uddevalla . . . » 12 000 000.

25:o) **Förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, s. 231 och 232) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 1 500 000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1943 med uppgifter å investeringsobjekt vid statens järnvägar för budgetåren 1944/45—1946/47, vilken skrivelse legat till grund för investeringsutredningens arbete med urval av företag för investe-

Utskottet.

ringsreserven i vad avser statens järnvägar, har *järnvägsstyrelsen* bland banelektrifieringsarbeten medtagit, förutom vissa linjer i Skåne och linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalle, jämväl bland andra linjen Uddevalla—Strömstad med bilinjen till Lysekil. Järnvägsstyrelsen, som utgått från att sistnämnda elektrifieringsarbete skulle utgöra en direkt fortsättning av elektrifieringen av linjen Varberg—Borås—Uddevalle, hade i skrivelsen förutsatt att elektrifieringsarbetena å linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil skulle kunna påbörjas under budgetåret 1946/47.

Investeringsutredningen har sedermera i sitt förslag till investeringsplan för budgetåret 1944/45 medtagit de under föregående punkt omförmälda två banelektrifieringsarbetena ävensom vissa förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan. Sistnämnda arbeten hava i utredningens betänkande (s. 88—89) motiverats med hänsyn särskilt till de speciella arbetsmarknadsförhållandena inom Västernorrlands län och angränsande områden. I utredningens investeringsplan har däremot icke medtagits elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil. Detta torde, enligt departementschefen, sammanhånga med att arbetena, i anslutning till vad av järnvägsstyrelsen angivits, ansetts icke böra påbörjas förrän under budgetåret 1945/46.

I skrivelse, som inkommit till kommunikationsdepartementet den 20 april 1944, hava *delegerade för representanter från vissa kommuner i norra Bohuslän* hemställt, att proposition om omedelbart genomförande av elektrifiering av bandelen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil måtte snarast föreläggas riksdagen. Sedermera hava de delegerade i skrivelse den 25 april 1944 hemställt, att vissa för en blivande elektrifiering av nämnda bandelar erforderliga banförbättringsarbeten måtte få utföras före och fristående från elektrifieringen.

De delegerade hava framhållit, bland annat, att behovet av elektrifiering av ifrågavarande banor vore mycket stort samt att arbetena syntes lämpa sig synnerligen väl som arbetslöshetsobjekt.

Järnvägsstyrelsen har den 2 maj 1944 avgivit utlåtande över sistberörda båda framställningar. Efter att hava redogjort för sitt i det föregående berörda förslag om elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil anför styrelsen.

Järnvägsstyrelsen anser fortfarande, att sagda elektrifieringsarbete har sitt berättigande som investeringsobjekt men att arbetet i sin helhet lämpligen bör ansluta sig till elektrifiering av linjen Herrljunga—Uddevalle. Om ur synpunkten av önskvärda arbetsobjekt för motverkande av en befarad arbetslöshet vissa förberedande banförstärkningsarbeten anses böra komma till utförande före de egentliga elektrifieringsarbetena, så är från järnvägsstyrelsens sida häremot intet att erinra. Då det emellertid härvid torde bli fråga om arbeten, avseende att närmast motverka en lokal arbetslöshet, och om arbeten, vilka kunna igångsättas efter kort varsel, böra förberedelserna begränsas till rena grovarbeten såsom terrasserings- och sprängningsarbeten eller dylikt. Kostnaderna för arbeten av detta slag å berörda bansträckor torde komma att uppgå till cirka 1,5 miljoner kronor, räknat efter nuvarande prisläge.

Departementschefen har för sin del anfört följande.

I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag, att en elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil bör ansluta sig till elektrifieringen av linjen Herrljunga—Uddevalla. Med hänsyn härtill och under beaktande jämväl av materialförsörjningssvårigheterna samt övriga på frågan inverkan förhållanden anser jag mig icke nu kunna förorda, att anslag till elektrifiering av förstnämnda linjer äskas för budgetåret 1944/45. Däremot synas mig skäl liknande dem, som av investeringsutredningen anförts i fråga om förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan (betänkandet s. 88—89), kunna åberopas för upptagande å beredskapsstat av medel till förberedande arbeten för elektrifiering av ifrågavarande järnvägslinjer i norra Bohuslän. I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag, att förberedelserna böra begränsas till rena grovarbeten för en sammanlagd kostnad av 1 500 000 kronor. Anslaget bör uppföras å beredskapsstat II.

Med åberopande av vad utskottet under nästföregående punkt anfört, hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 1 500 000 kronor.

26:o) **Försvarsberedskap vid statens järnvägar.** Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 233) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 3 750 000 kronor.

Under förevarande rubrik hava å kapitalbudgeten för nästa budgetår till olika ändamål anvisats sammanlagt 8 780 000 kronor (propositionen nr 79, riksdagens skrivelse nr 186). Ett av järnvägsstyrelsen framlagt förslag om anvisande av medel för anskaffning av ånglok har icke föranlett annan åtgärd än att handlingarna i ärendet överlämnats till investeringsutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Investeringsutredningen har nu i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr betänkandet s. 89 och 209) upptagit sistnämnda förslag och hemställt om anvisande å beredskapsstat av 3 750 000 kronor till anskaffning av ånglok.

Såsom utskottet tidigare (utlåtande nr 63) anfört kunna goda skäl anföras för den med förevarande anslag avsedda lokbeställningen ej endast militärt sett utan även ur förnyelse- och sysselsättningssynpunkter. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 3 750 000 kronor.

27:o) **Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, s. 233) hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 500 000 kronor.

28:o) **Rullande materiel.** Kungl. Maj:t har (punkt 17, s. 233—234) föreslagit riksdagen att till Rullande materiel för budgetåret 1944/45 uppföra *dels* å allmän beredskapsstat II 12 000 000 kronor, *dels ock* å allmän beredskapsstat III 23 000 000 kronor.

Å kapitalbudgeten för nästa budgetår hava anvisats anslag om sammanlagt 26 060 000 kronor till rullande materiel av olika slag.

I sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 90 och 209) har *investeringsutredningen* förordat, att anskaffning av rullande materiel av alla slag måtte få ingå i investeringsreserven till ett belopp av 35 000 000 kronor.

Utskottet.

Bestämmande för användningen av här avsedda anslag torde få bli, förutom behövligheten av beställningar till olika verkstäder, trafikens fortsatta utveckling. Under erinran härom tillstyrker utskottet förevarande förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Rullande materiel* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

- a) å allmän beredskapsstat II kronor 12 000 000
- b) å allmän beredskapsstat III » 23 000 000.

29:o) **Garage- och verkstadsbyggnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18, s. 234) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garage- och verkstadsbyggnader* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 1 210 000 kronor.

30:o) **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 19, s. 234 och 235) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra *dels* å allmän beredskapsstat II 1 000 000 kronor, *dels ock* å allmän beredskapsstat III 5 285 000 kronor.

Innevarande års riksdag har till förevarande ändamål anvisat 29 640 000 kronor å kapitalbudgeten för nästa budgetår.

Departementschefen har anfört följande.

Investeringsutredningen har i investeringsreserven upptagit ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid statens järnvägar till ett sammanlagt

belopp av 24 725 000 kronor. Omfattningen av dessa arbeten framgår av tabellbilagan 10 (kolumn 7) till utredningens betänkande. Efter den omräkning av anslagen, som verkställes i det föregående, återstår under förevarande rubrik en anslagssumma av 6 285 000 kronor (nr 31, 32, 85—87, 92, 128, 172, 174—175).

Efter företagen prövning av de olika arbetenas angelägenhetsgrad har jag funnit anslagssumman böra fördelas i enlighet med det följande.

	Allmän beredskaps- stat II kronor	Allmän beredskaps- stat III kronor
Förbättring av bostadsbeståndet (31, 32)	1 000 000	1 000 000
Dräneringsarbeten m. m. (85—87)		660 000
Bangårdsmaskinerier (92)		100 000
Anläggningar vid huvudverkstäder, diverse arbeten (128)		325 000
Bilmateriel (172)		2 000 000
Biljettmaskiner m. m. för biltrafik (174)		200 000
Inventarier (175)		1 000 000
	<hr/>	<hr/>
	Summa kronor 1 000 000	5 285 000

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

- a) å allmän beredskapsstat II kronor 1 000 000
 b) å allmän beredskapsstat III » 5 285 000.

Statens vattenfallsverk.

31:o) Kraftstation vid Forsmoforsen. Kraftstation vid Hölleforsen. Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation. Mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. Kungl. Maj:t har (punkt 20, s. 235 och 236) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1944/45 uppföra vissa anslag å allmän beredskapsstat III.

Å kapitalbudgeten för nästa budgetår har innevarande års riksdag anvisat till olika kraftstationsbyggen och regleringsföretag sammanlagt 20 200 000 kronor samt till distributionsanläggningar 17 000 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 12, jfr s. 103—106 och 209—210) föreslagit nya arbeten vid statens vattenfallsverk för sammanlagt 14 000 000 kronor att ingå i investeringsreserven.

Mot de föreslagna arbetenas upptagande å allmän beredskapsstat har jag icke något att erinra. I anslutning till vad investeringsutredningen tillstyrkt förutsätter jag, att Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att vid behov verkställa

utbyte av det föreslagna tredje maskinaggregatet vid Stadsforsens kraftstation mot annat jämförligt objekt.

Den i betänkandet (s. 100—102) berörda frågan, om och i vad mån ersättning bör beredas vattenfallsstyrelsen för förluster, som kunna uppkomma i anledning av anläggningarnas utförande såsom beredskapsarbeten jämte i samband därmed stående spörsmål, upptages till behandling av chefen för finansdepartementet.

Utskottet.

Förevarande plan till kraftverksbyggnader m. m. är grundad på en ingående utredning rörande kraftbehoven efter en kommande fred. Av nämnda utredning framgår, att ett stort antal kraftverksanläggningar komma att bli färdiga under de närmaste åren. Med hänsyn bland annat härtill har nu framlagda instundande budgetår avseende beredskapsplan hållits rätt begränsad. Under erinran härom får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

1) Kraftstation vid Forsmoforsen	kronor	5 000 000
2) Kraftstation vid Hölleforsen	»	3 000 000
3) Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation	»	2 000 000
4) Mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m.	»	1 000 000
5) Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	»	3 000 000.

Luftfartsfonden.

32:o) **Byggande och förbättring av flygplatser.** Kungl. Maj:t har (punkt 21, s. 236) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 2 700 000 kronor.

Till förevarande ändamål hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 2 500 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande (Bilaga 17, jfr betänkandet s. 139—142 och 216—217) framlagt en investeringsplan för civila flygplatser, vilken upptager arbeten för sammanlagt 4 300 000 kronor avsedda att ingå i den allmänna investeringsreserven.

På sätt utredningen anfört (s. 216—217) torde behovet av nytt anslag för dessa arbeten kunna begränsas till 2 700 000 kronor.

Jag biträder utredningens förslag, att anslag med sistnämnda belopp upptages å allmän beredskapsstat. Anslaget torde lämpligen böra uppföras å allmän beredskapsstat II.

Ifrågavarande arbeten hava sedan gammalt betraktats som särskilt lämpliga sysselsättningsobjekt under arbetslöshetsperioder. Även med tanke på flygtrafikens utveckling efter en kommande fred föreligga skäl för deras upptagande på beredskapsstat. Ur här anförda synpunkter måste här framlagda program betraktas som jämförelsevis begränsat. Allteftersom flygplatsutredningens arbete fortskrider torde emellertid krav framkomma på avsevärda ytterligare flygplatsanläggningar. Med tillstyrkande att anslag nu anvisas med det av Kungl. Maj:t äskade beloppet hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Byggnad och förbättring av flygplatser* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 2 700 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

33:o Om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm. Kungl. Maj:t har (punkt 22, s. 237 och 238) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 400 000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1937 års statsverksproposition framlagda förslag (utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkten 51) anvisade riksdagen för om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm (Arvfurstens palats) för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag av 260 000 kronor. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten beräknades av byggnadsstyrelsen vid tidpunkten för förslagens framläggande till 865 000 kronor och förutsattes skola fördelas på tre budgetår.

Efter därom i 1939 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4 punkten 65) framställt förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1939/40 ett anslag för ändamålet av 470 000 kronor. Sammanlagt hava sålunda för ifrågavarande ändamål anvisats 730 000 kronor.

Genom brev den 30 december 1939 förordnade Kungl. Maj:t, att byggnadsföretaget icke finge fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar.

I enlighet härmed hava för bestridande av kostnader i samband med upprättandet av entreprenadhandlingar av anslagen disponerats sammanlagt 46 596 kronor 51 öre. Återstoden av anslagen har numera enligt gällande regler för reservationsanslag reglerats inom riksgäldsfonden.

Investeringsutredningen har (bilaga 22, kommunikationsdepartementet, nr 4) föreslagit upptagande i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 av 600 000 kronor av en numera till 1 600 000 kronor beräknad totalkostnad för om- och tillbyggnad av ifrågavarande fastighet (Arvfurstens palats).

Departementschefen har anfört följande.

Det förslag, som upprättats beträffande om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats, innefattar dels erforderliga restaurerings- och ändringsarbeten inom

palatset, dels ock uppförande av en huvudsakligen för arkivändamål avsedd tillbyggnad i två våningar jämte bombsäker källare. Behovet av arbetena har tidigare varit underställt riksdagens prövning, men anvisade anslag hava icke tagits i anspråk annat än för utarbetande av entreprenadhandlingar, erär förhållandena hittills icke möjliggjort igångsättande av själva byggnadsarbetena.

Det har icke varit möjligt att nu taga ställning till frågan, i vilken omfattning de i och för sig angelägna restaureringsarbetena i nuvarande läge kunna komma till utförande. Däremot synes det mig nödvändigt att utökade lokaler snarast möjligt beredas utrikesdepartementet. Detta synes lämpligen kunna ske genom uppförande av den planerade tillbyggnaden, som därefter kan tagas i anspråk antingen omedelbart för arkivändamål eller provisoriskt såsom andra tjänstelokaler.

På sätt byggnadsstyrelsen förordad torde för byggnadsarbetenas påbörjande böra anvisas ett anslag av 400 000 kronor. Detta belopp synes böra uppföras å beredskapsstat II.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 400 000 kronor.

34:o) **Ökade lokaler för länsstyrelsen i Jönköpings län.** Kungl. Maj:t har (punkt 23, s. 238—240) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 450 000 kronor.

Investeringsutredningen har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet, nr 6) föreslagit upptagande i investeringsreserven för nästa budgetår av påbyggnad av länsresidenset i Jönköping för en beräknad kostnad av 260 000 kronor

Med skrivelse den 20 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* överlämnat inom styrelsens utredningsbyrå i april 1943 upprättade ritningar till den av investeringsutredningen avsedda påbyggnaden av residenset. Påbyggnaden skulle enligt detta förslag avse en våning. Byggnadsstyrelsen hade emellertid alternativt under övervägande ett annat förslag, varom styrelsen anfört följande.

Undersökningar härutinnan pågå för närvarande och hava ännu icke hunnit slutföras. De äro bland annat inriktade på antingen att på lämplig plats uppföra en annexbyggnad åt länsstyrelsen eller att bereda landshövdingen bostad utanför residenset, eventuellt i en särskild nybyggnad, samt bereda utrymme för länsstyrelsen i landshövdingens nuvarande våning.

Kostnaderna för nybyggnad av landshövdingebostaden, inklusive tomtkostnad, kunna preliminärt beräknas till 250 000 kronor, omändringsarbetena i landshövdingens nuvarande boställsvåning till 100 000 kronor och tillbyggnaden av flygeln till 100 000 kronor eller sålunda sammanlagt 450 000 kronor. Därest utredningen skulle visa, att den lämpligaste lösning-

en vore uppförande av en annexbyggnad åt länsstyrelsen, komma kostnaderna för en sådan i vart fall icke att överstiga nämnda belopp.

Departementschefen har på denna punkt anfört följande.

Det ökade behov av lokaler, som för länsstyrelsen i Jönköpings län och denna närstående institutioner föreligger eller beräknas uppkomma inom den närmaste tiden, synes, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, böra föranleda en omprövning av det tidigare utarbetade förslaget om påbyggnad av länsresidenset med en våning. Såsom möjliga alternativ har styrelsen angivit uppförande av en annexbyggnad åt länsstyrelsen samt inanspråktagande av landshövdingens boställsvåning i residenset jämte tillbyggnad av dess östra flygel. För genomförande av sistnämnda alternativ finge åt landshövdingen beredas bostad i en för ändamålet uppförd särskild byggnad. Kostnaden för denna har preliminärt beräknats till 250 000 kronor, tomtkostnad inräknad. För egen del kan jag icke taga ställning till förslagen, innan utredningen slutförts. Denna torde emellertid enligt min mening böra inriktas på att finna en lösning, som icke nödvändiggör uppförande av en särskild ämbetsbostad för landshövdingen. Anslag för ökade lokaler för länsstyrelsen bör i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag uppföras med 450 000 kronor, vilket belopp torde uppföras å allmän beredskapsstat II. Jag förutsätter därvid, att Kungl. Maj:t skall äga att träffa avgörande i frågan, hur byggnadsfrågan inom ramen för nämnda anslagsbelopp bör lösas.

Med hänsyn till den framlagda utredningen om länsstyrelsens utrymmesbehov har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att anslag anvisas med det av departementschefen angivna beloppet. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Ökade lokaler för länsstyrelsen i Jönköpings län* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 450 000 kronor.

35:o) Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö. Kungl. Maj:t har (punkt 24, s. 241 och 242) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 850 000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 242 till 1939 års lagtima riksdag upptog riksdagen å allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 för tillbyggnad av landsstatshuset i Malmö ett förskottsanslag å 465 000 kronor.

Genom tillbyggnaden avsågs att tillgodose, förutom länsstyrelsens ökade lokalbehov, behovet av nya lokaler för lantmäterikontoret. Detta var då inrymt i huvudpostkontorets byggnad.

Investeringsutredningen har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 8) upptagit ifrågavarande byggnadsföretag i investeringsreserven med 555 000 kronor.

I anslutning till investeringsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 20 april 1944 upptagit förevarande byggnadsfråga och därvid

hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av ett anslag av 850 000 kronor för uppförande av tillbyggnader till landsstatshuset i en i förhållande till tidigare förslag icke oväsentligt ökad omfattning.

Departementschefen har anfört följande.

Det synes mig uppenbart, att lokalfrågan för länsstyrelsen i Malmöhus län och vissa länsstyrelsen närstående institutioner bör bringas till en lösning så snart förhållandena det möjliggöra. Det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget har i princip icke givit mig anledning till erinran. I detalj kan jag nu icke taga ståndpunkt till förslaget, som ännu icke föreligger fullt utformat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan förslaget närmare utarbetats, fastställa ritningar för företagets utförande.

Det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget till förevarande byggnadsföretag kommer icke att stå till förfogande efter utgången av innevarande budgetår, varför nytt anslag för ändamålet nu torde böra anvisas. Detta synes böra upptagas å allmän beredskapsstat II.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 850 000 kronor.

36:0) **Tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg.** Kungl. Maj:t har (punkt 25, s. 242 och 243) föreslagit riksdagen att till Tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 590 000 kronor.

Efter därom i propositionen nr 2 till 1941 års riksdag framlagt förslag anvisade riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 850 000 kronor till tillbyggnad för länsstyrelsen i Göteborg.

Genom beslut den 9 januari 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att med anlitande av anslaget låta för en kostnad av högst 695 000 kronor uppföra tillbyggnaden, vars omfång därvid i besparingssyfte begränsades på sådant sätt, att endast de vid tidpunkten för byggnadsarbetets igångsättande aktuella behoven tillgodosågos.

Sedan det visat sig, att länsstyrelsens ökade utrymmesbehov icke kunde tillgodoses inom tillbyggnaden, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 2 april 1943 byggnadsstyrelsen att för verkställande av vidare utredning rörande ett fortsatt utbyggande av landsstatshuset taga i anspråk medel av sjätte huvudtitelns utredningsanslag.

Investeringsutredningen föreslår (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 9) uppförande i investeringsreserven av ett anslag å 700 000 kronor för ytterligare tillbyggnad till landsstatshuset i Göteborg.

I anslutning till investeringsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 20 april 1944 meddelat, att kostnaderna för den fortsatta utbyggnaden numera preliminärt beräknats till 590 000 kronor inklusive markkostnader.

Byggnadsstyrelsen framhåller såsom synnerligen angeläget, att den planerade tillbyggnaden av landsstatshuset med det snaraste kommer till utförande med hänsyn såväl till länsstyrelsens redan förefintliga lokalbehov som till det behov av ökat utrymme, som kunde förväntas uppstå inom den närmaste framtiden bland annat därest den planerade omorganisationen av civilförsvaret skulle genomföras.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Vid uppförandet av den tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg, vartill 1940 års riksdag anvisat medel, kunde hänsyn icke tagas till utrymmesbehovet för den nya statliga vägorganisationen samt för den utökade taxeringsorganisationen. Redan dessa utrymmesbehov äro i Göteborgs och Bohus län av den storleksordning, att en tillfredsställande lösning icke torde kunna erås utan en ny tillbyggnad. Det synes mig lämpligt att denna beräknas även för de ytterligare utrymmesbehov för länsstyrelsen, som kunna beräknas uppkomma under de närmaste åren. Jag tillstyrker därför byggnadsstyrelsens förslag. Den besparing av 155 000 kronor, som uppkommit å det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget, kommer icke att stå till förfogande under nästa budgetår. Hela det för byggnadsföretaget erforderliga medelsbehovet torde därför böra täckas genom anvisande av nytt anslag för ändamålet. Beloppet torde böra upptagas å allmän beredskapsstat III.

Även vad länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län beträffar har tillkomsten av de nya väg- och taxeringsorganisationerna och andra nya ämbetsuppgifter föranlett lokalbehov, vida överstigande vad som tidigare förutsatts och så trängande att de inom närmaste tiden måste tillgodoses. Utskottet tillstyrker förevarande anslag, som dock med hänsyn till företagets angelägenhetsgrad torde böra uppföras på beredskapsstat II. Utskottet hemställer med tillstyrkande av förevarande förslag,

Utskottet.

att riksdagen må till *Tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 590 000 kronor.

37:o) **Nybyggnad för lantmäterikontor och vattendomstol i kvarteret Palmén i Vänersborg.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 26, s. 243—245) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för lantmäterikontor och vattendomstol i kvarteret Palmén i Vänersborg* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 290 000 kronor.

38:o) **Nybyggnad för länsstyrelsen i Älvsborgs län.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27, s. 245) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för länsstyrelsen i Älvsborgs län* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 290 000 kronor.

39:o) **Tillbyggnad till landsstatshuset i Mariestad.** Kungl. Maj:t har (punkt 28, s. 246 och 247) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 780 000 kronor.

Genom beslut den 21 juni 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m. taga i anspråk visst belopp för verkställande av utredningar i fråga om beredande av utökade lokaler för länsstyrelsen i Skaraborgs län ävensom beträffande uppförande av byggnad för lantmäterikontoret i länet.

Den 26 juni 1940 uppdrog byggnadsstyrelsen åt länsarkitektkontoret i Mariestad att verkställa utredningarna. Med skrivelse den 26 september 1942 överlämnade länsstyrelsen till byggnadsstyrelsen ett av länsarkitektkontoret utarbetat förslag till tillbyggnad av landsstatshuset.

Investeringsutredningen har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 11) i investeringsreserven upptagit byggnadsarbeten för ifrågavarande ändamål för en beräknad kostnad av 600 000 kronor.

I skrivelse den 2 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* hemställt att för budgetåret 1944/45 till om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Mariestad m. m. måtte anvisas ett belopp av 1 105 000 kronor, varav 780 000 kronor belöpa på en för länsstyrelsen avsedd ny flygel till landstatshuset jämte ändringsarbeten inom detta samt 325 000 kronor på uppförande av en lantmäterikontorsbyggnad.

I sin skrivelse anför byggnadsstyrelsen bland annat följande.

Vid granskning av det av länsstyrelsen år 1942 överlämnade förslaget fann byggnadsstyrelsen av sparsamhetsskäl en överarbetning av detsamma önskvärd i syfte att bättre utnyttja de inom den nuvarande byggnaden befintliga stora rumsenheter samt förbilliga den för länsstyrelsen föreslagna tillbyggnaden.

Med anledning härav utarbetades inom styrelsens utredningsbyrå två alternativa förslag till flygelbyggnad med reducerade mått, vilka förslag den 26 november 1942 översändes till länsstyrelsen för yttrande.

Under den tid, som därefter förflutit, hava emellertid främst genom vägväsendets förståtligande samt taxeringsväsendets omorganisation och utökning uppstått betydande behov av mera utrymme för länsstyrelsen och densamma närstående institutioner. Därjämte kommer genomförandet av den ifrågasatta omorganisationen av civilförsvaret att kräva icke obetydliga lokalutrymmen, som böra tillgodoses i anslutning till länsstyrelsens lokalförläggning. Vid ett besök på platsen, som hösten 1943 företogs av en representant för byggnadsstyrelsen, konstaterades också, att länsstyrelsens lokalbehov måste betecknas såsom synnerligen trängande samt att förhållandena utvecklats därhän, att den av byggnadsstyrelsen tidigare ifrågasatta minskningen av den för länsstyrelsen avsedda flygelbyggnaden icke längre vore möjlig. Länsarkitekten har nu inkommit till byggnadsstyrelsen med ett omarbetat förslag.

Byggnadsstyrelsen upplyser i sin skrivelse vidare, att länsarkitektens förslag endast avser täckande av det aktuella lokalbehovet. Styrelsen har emellertid funnit ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt lämpligt, att åt

tillbyggnaden i ett sammanhang gäves sådan storlek, att jämväl de i en nära framtid uppkommande lokalbehoven kunde tillgodoses. Styrelsen har slutligen förklarat sig anse det vara av behovet påkallat, att förslaget i dess helhet snarast möjligt kommer till utförande.

Departementschefen har på denna punkt för egen del anfört följande.

Det i investeringsutredningens betänkande upptagna anslagsäskandet till förevarande ändamål avser ett mera begränsat byggnadsprogram i anslutning till ett tidigare stadium av utredningen rörande lokalbehovet för länsstyrelsen i Mariestad. På de av byggnadsstyrelsen anförda skälen finner jag mig böra förorda, att medel äskas för hela det av styrelsen nu framlagda byggnadsprogrammet. Anslag till lantmäterikontorsbyggnaden, vilken torde vara av något lägre angelägenhetsgrad än utbyggnaden för länsstyrelsen och vissa till densamma nära anknutna institutioner, torde böra upptagas å beredskapsstat III. Härom gör jag hemställan under nästföljande punkt.

Förevarande byggnadsplan måste anses vara av en förhållandevis betydande storleksordning i all synnerhet om man tager i betraktande att förslag samtidigt föreligger om uppförande av en särskild lantmäterikontorsbyggnad. Med beaktande att utvidgningsbehoven betecknats som trängande har utskottet dock ansett sig böra tillstyrka förslaget. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Tillbyggnad till landsstatshuset i Mariestad* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 780 000 kronor.

40:o) **Lantmäterikontorsbyggnad i Mariestad.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 29, s. 248) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lantmäterikontorsbyggnad i Mariestad* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 325 000 kronor.

41:o) **Uppförande av grovlaboratorium m. m. vid statens väginstitut.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 30, s. 248 och 249) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Uppförande av grovlaboratorium m. m. vid statens väginstitut* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 60 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

42:o) **Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 31, s. 249) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 500 000 kronor.

Stockholm den 20 juni 1944.

På statsutskottets vägnar.

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Heiding, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, Ekströmer, Johan Eric Ericson, Albertsson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Persson* i Tidaholm, *Isacsson, Pettersson* i Dahl, *Andersson* i Malmö, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Steneberg och *Lundberg* i Hälsingborg.
